

Betekenisvol samenwerken met jongeren met ervaringskennis over (dreigende) dakloosheid

Een handleiding voor beleidsmakers

Index

Inleiding	3
1. Theoretisch kader	5
Rollen: wie is wie?	5
Nut en noodzaak van betekenisvolle participatie	6
Participatie is een mensenrecht	7
Relatie tot de participatieladder	7
2. Aan de slag	8
Waar begin je?	8
Samenwerken met jongeren met ervaringskennis	8
Vijf noodzakelijke elementen voor betekenisvolle participatie	10
1. Horen we elke stem?	10
2. Zijn we toegankelijk?	11
3. Is er voldoende informatie verstrekt?	11
4. Is het proces voldoende flexibel?	12
5. Is er voldoende budget?	13
Aandachtspunten per fase van het beleidsproces	13
Voor het besluitvormingsproces	13
Tijdens het besluitvormingsproces	14
Na het besluitvormingsproces	14
Tot slot: een checklist	16

Inleiding

Ervaringskennis is onmisbaar om goed beleid te maken. Het zorgt ervoor dat beleid beter aansluit op de praktijk en behoeftes van mensen voor wie het bedoeld is. De aandacht voor de inzet van ervaringskennis in Den Haag groeit enorm. Zo waren mensen met ervaringskennis betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe Nationale Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis. Deze aanpak lanceerden de ministeries VWS, BZK en SZW eind 2022. En ook in het actieplan zélf staat dat de overheid landelijk en lokaal stevig wil inzetten op participatie van mensen met ervaringskennis. Niet gek, want naast dat het nuttig is, is het vooral erg leuk om samen met de (voormalige) doelgroep te werken aan goed beleid.

Wel zien we dat overheden vaak worstelen met de uitvoering ervan. Want hoe doe je dat in de praktijk: samenwerken met – in dit geval – jongeren die (dreigend) dakloos zijn of waren? En vooral: hoe zorg je ervoor dat hun deelname betekenisvol is? Deze ondersteunende whitepaper geeft beleidsambtenaren stevige handvatten om in elke fase van besluit- en beleidsvorming gelijkwaardig samen te werken met mensen met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers. Deze whitepaper richt zich specifiek op jongerendakloosheid, maar de handvatten kunnen ook relevant zijn voor andere beleidsthema's, waarbij bepaalde groepen niet (voldoende) gehoord en gezien worden.

Wie zijn wij?

Deze whitepaper is ontwikkeld door SamenThuis2030. Een samenwerking van organisaties die actief zijn op het gebied van (dreigende) dakloosheid onder jongeren. We richten ons primair op de totstandkoming, monitoring en evaluatie van beleid rondom deze problematiek. De handreiking ontstond in samenwerking mét mensen met ervaringskennis.

Tot nog toe was er geen blauwdruk voor processen waarin mensen met ervaringskennis deelnemen aan beleidsvorming over zaken die hen aangaan. Deze handleiding baseerden we op internationale verdragen en richtlijnen waarin het recht op participatie is vormgegeven. Ook gebruikten we het werk van nationale instituties zoals de Nationale Ombudsman en de opgedane ervaringen door de partners uit SamenThuis2030, waaronder het Jongerenpanel de Derde Kamer, en de achterban van de partners, bestaande uit mensen met ervaringskennis.

1. Theoretisch kader

Rollen: wie is wie?

In deze whitepaper spreken we over mensen met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers. Wie zijn dat binnen het thema jongerendakloosheid?

Mensen met ervaringskennis: het gaat hierbij om jongeren die (dreigend) dakloos zijn of waren. Ze zijn in staat hun eigen situatie te ontstijgen en de belangen van een grotere groep te behartigen. We spreken ook wel van de ervaringsdeskundige belangenbehartiger. Er is veel aandacht voor opleidingen en trainingen op ervaringsdeskundigheid. Hoewel die een pluspunt kunnen vormen, is het niet noodzakelijk dat iemand zo'n opleiding of training volgt. Wél is het belangrijk dat een jongere met ervaringskennis kan terugvallen op een veilige structuur. Goed voorbereiden en nabespreken met een onafhankelijke belangenbehartiger en voldoende aandacht voor de impact die gesprekken hebben op een jongere maken meedoen veilig.

Onafhankelijke belangenbehartigers: zijn onafhankelijk als ze uitsluitend het belang van (dreigend) dakloze jongeren behartigen en niet afhankelijk zijn van bijvoorbeeld zorg van betrokken organisaties. Hun onafhankelijkheid blijkt ook uit het feit dat ze zich in die belangenbehartiging durven uit te spreken tegen maatregelen van de overheid.

Onafhankelijke belangenbehartigers hebben drie belangrijke eigenschappen:

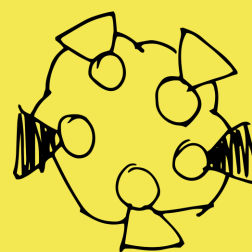
1. Ze ondersteunen jongeren met ervaringskennis en hebben met hen een relatie van vertrouwen. Deze vertrouwensband is cruciaal om de jongeren goed en veilig te kunnen laten participeren.
2. Ze hebben specifieke kennis over en ervaring met de problematiek door hun werk met (dreigend) dakloze jongeren. Bijvoorbeeld door onafhankelijke cliëntondersteuning of belangenbehartiging.
3. Ze kunnen spreken namens een grotere groep mensen met ervaringskennis. Dit is hun achterban die actief betrokken is bij hun werk. Een achterban hebben is essentieel, want die creëert legitimiteit voor de onafhankelijke belangenbehartiger.

“Belangrijk in mijn rol is de aandacht die ik kan geven aan de jongeren. Je eigen ervaringen delen is nogal wat. Een afspraak samen goed voorbereiden, bespreken wat je wel en niet wilt delen en welke oplossingsrichtingen er zijn. Na een afspraak hou ik altijd ruimte om te horen hoe het voor een jongere was om mee te denken. Dit biedt veiligheid om je kwetsbaar op te stellen én mee te kunnen doen.”

*Fanny Koerts
(belangenbehartiger)*

Betekenisvolle participatie: korte definitie

Betekenisvolle participatie betekent dat jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers gedurende het gehele beleidsproces gelijkwaardig co-creëren en meebeslissen.

Nut en noodzaak van betekenisvolle participatie

Dak- en thuisloosheid onder jongeren is een groeiend probleem in Nederland. Er is nieuwe wet- en regelgeving nodig – én een betere uitvoering daarvan – om dit probleem op te lossen. De ervaringen van jongeren die dit zelf hebben meegemaakt, leiden tot meer begrip en inzicht over het complexe onderwerp. Dat geldt ook voor de input van onafhankelijke belangenbehartigers. Hun kennis en ervaring leveren bouwstenen op voor een effectievere aanpak. Daarbij krijgt de overheid op deze manier meer inzicht in de uitvoering en impact van wet- en regelgeving in de praktijk. Dat is leerzaam en geeft de mogelijkheid om tijdig bij te sturen. De investering aan de voorkant van beleidsontwikkeling zorgt hierdoor dus ook voor minder problemen en verspilling aan de achterkant.

Daarnaast draagt betekenisvolle participatie bij aan positieve beeldvorming en het tegengaan van stigma. Wanneer jongeren met ervaringskennis de ruimte krijgen om hun stem te laten horen, en zij ervaren dat er naar hen wordt geluisterd, zorgt dat voor meer zelfvertrouwen en eigenwaarde. De kans is dan groter dat mensen (weer) toekomstperspectief zien.

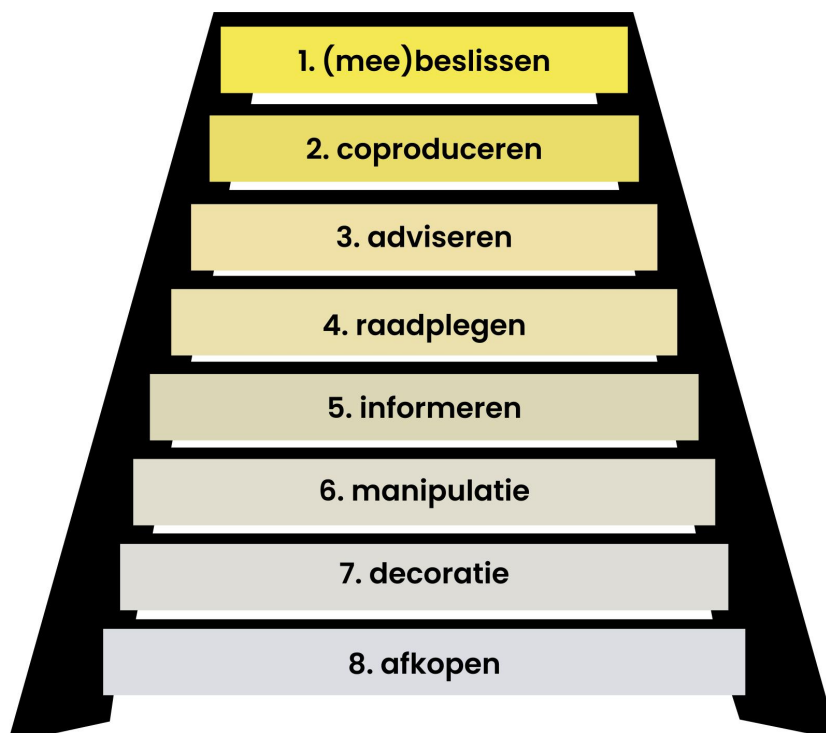
Participatie is een mensenrecht

Participatie is een recht, juist van mensen in kwetsbare situaties. Het recht is verankerd in meerdere internationale mensenrechtenverdragen en daarmee heeft de Nederlandse overheid zichzelf verplicht om er gehoor aan te geven. Het is dus niet mogelijk om deze rechten na te komen zónder (dreigend) dakloze jongeren te betrekken bij beleid over dakloosheid. Dit is onderdeel van de 'mensenrechtenbenadering'. Die geeft de principes weer waaraan beleidsprocessen moeten voldoen om mensenrechten te kunnen bevorderen.

Het recht op participatie is onder andere verankerd in de volgende verdragen: het Internationaal Verdrag over Economische, Sociale en Culturele Rechten, de Verenigde Naties Richtlijnen voor de implementatie van het recht op participatie in publieke zaken, het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en het Verdrag over de Rechten van Mensen met een Beperking.

Relatie tot de participatieladder

In hoeverre participeren mensen met ervaringskennis dan bij beleidsvorming? Uit de participatieladder van Hart blijkt dat de deelname van deze groepen, als ze betrokken worden, vaak niet verder gaat dan informeren of raadplegen. Vaak met de vraag om ergens op te reageren of om hun verhaal te vertellen. Wat er vervolgens met hun reacties en verhalen wordt gedaan, ligt in de handen van de betrokken ambtenaren.

2. Aan de slag

Betekenisvolle participatie betekent co-creëren met mensen met ervaringskennis. Dat is een intensievere vorm van participatie dan mensen raadplegen, én een leukere! Je trekt namelijk samen met hen op en leert elkaars belevingswereld een stuk beter kennen. In het beste geval worden mensen met ervaringskennis tijdens alle fases van het beleidsproces betrokken (zie participatieladder van Roger op pX). In deze whitepaper beschrijven we dan ook het ideale proces. De werkelijkheid is natuurlijk weerbarstiger. Het goede nieuws is dat je op elk moment kan starten.

Waar begin je?

Bekijk waar jullie nu staan in het beleidsproces. Is de beleidsnota al geschreven? Dan heb je een ander uitgangspunt voor samenwerking dan wanneer je midden in het schrijfproces zit. Waar jullie ook staan, bedenk altijd zorgvuldig hoe en waar je jongeren met ervaringskennis wilt betrekken. Vraag je om feedback op de laatste versie van de beleidsnota voordat het naar de bestuurder gaat? Bekijk dan goed hoeveel tijd en ruimte er is om aan de slag te gaan met hun bevindingen. De korte stelregel is: kun je eigenlijk niets doen met input die je terugkrijgt? Vraag dan liever niets. Is die ruimte er wel? Bespreek dan duidelijk met de jongeren én collega's wat jullie met de input doen. En hoe je de verwerking van die input terugkoppelt aan de jongeren. Zo voorkom je schijnparticipatie.

Een paar 'participizza-avonden' is niet het summum van betekenisvolle participatie en mag – in onze ogen – nooit het hoogst haalbare niveau van participatie zijn. Maar, het is wel een begin. En elk begin is nodig om uiteindelijk een mooie, structurele samenwerking op te bouwen.

Samenwerken met jongeren met ervaringskennis

Jongeren met ervaringskennis zitten vaak nog in een kwetsbare situatie. Misschien zijn ze nog dakloos, hebben ze pas nét een eigen plek of kampen ze met trauma's of andere kwetsbaarheden. Als ze vertellen over wat ze hebben meegemaakt, kan dat nare gevoelens oprakelen. Zeker een intensief beleidsproces kan de ervaringen doen herbeleven. Het is belangrijk om je daarvan bewust te zijn, en te beseffen dat dit het beleidsproces kan beïnvloeden. Het komt voor dat jongeren wat afwezig zijn, er tussentijds uit moeten of emotioneel reageren. Het is voor de jongeren fijn als er tijdens bijeenkomsten ruimte is voor hun emoties.

Bij terugval is het belangrijk dat ze terecht kunnen bij een onafhankelijke belangenbehartiger die ze vertrouwen. Deze persoon is een belangrijke ondersteuner voor de jongeren tijdens het proces. Zij kunnen het beste – samen met de jongeren – beoordelen of ze voldoende in staat zijn om te participeren. De belangenbehartiger zorgt voor een goed vangnet en onderneemt de nodige acties om hen veilig te laten participeren.

Soms is het best pittig om samen met jongeren met ervaringskennis aan beleid te werken. Maar als het je lukt om je in te leven in hun situatie en samen aan de slag kunt, ontstaan er vaak mooie dingen. En niet onbelangrijk: je voelt waarom je werk ertoe doet.

“Door samen te werken met jongeren om wie het gaat, krijg je een beter gevoel bij waar nieuwe beleidsinterventies of aanpassingen in beleid noodzakelijk zijn. Kortom: rijkere beleidsplannen en dus een beter resultaat. Bovendien maakt het mijn werk veel leuker. In de samenwerking met jongeren en door écht te luisteren naar de ervaringen en die ook mee te nemen en terug te koppelen wat ermee gebeurd is, haal ik veel voldoening. Ik kan mij inmiddels niet meer voorstellen dat je beleid maakt zonder de inbreng van de mensen waar je het beleid voor maakt.”

**Jozanneke Kraan
(ministerie VWS)**

Vijf noodzakelijke elementen voor betekenisvolle participatie

1. Horen we elke stem?

Er zijn een paar elementen die je helpen om succesvol samen te werken. We formuleren ze hieronder in de vorm van vijf vragen. Probeer deze regelmatig te stellen tijdens alle fases van het proces:

- 1. Horen we elke stem?
- 2. Zijn we toegankelijk?
- 3. Is er voldoende informatie verstrekt?
- 4. Is het proces voldoende flexibel?
- 5. Is er voldoende budget?

Het is belangrijk om een diverse groep mensen met ervaringskennis te betrekken bij het proces. Met diversiteit bedoelen we verschillen in afkomst, leeftijd, seksuele geaardheid en geslacht. Maar ook verschillen in ervaring met dakloosheid. Wat was hun route naar dakloosheid? Wat veroorzaakte dat en hoe zag hun leefsituatie eruit?

Het is belangrijk te toetsen of er voldoende diversiteit aan tafel zit, om meerdere redenen:

- Verschillende groepen lopen tegen verschillende belemmeringen aan, die ook weer om andere maatregelen vragen.
- Sommige maatregelen hebben bij de ene groep meer impact dan de andere. Als je bij het maken van beleid uitgaat van één dominante groep kan het voor jongeren buiten die groep ook juist averechts werken.
- Het komt voor dat bepaalde groepen onbewust over het hoofd worden gezien bij het samenstellen van een groep. Dit kan te maken hebben met:
 - uitsluitingsmechanismen van beleid of wetgeving;
 - type leefsituatie (niet in opvang of bekend bij een loket voor dakloze mensen, maar past wel binnen definitie dakloosheid);
 - uitsluiting vanwege fysieke of verstandelijke beperking;
 - de aanspreekpunten die ze hebben qua ondersteuning (waaronder onafhankelijke belangenbehartigers).

Als jongeren voortijdig afhaken in een participatietraject is het altijd raadzaam om de reden te achterhalen. En te kijken of het mogelijk is om hen weer aan te haken. Betrek onafhankelijke belangenbehartigers hierbij, zij kennen de jongeren en het werkveld goed.

2. Zijn we toegankelijk?

Om iedereen goed te laten meedoen, is het belangrijk dat het proces toegankelijk is voor alle betrokkenen. Denk hierbij aan het volgende:

- De toegankelijkheid van bijeenkomsten voor mensen met een fysieke beperking. Zorg ervoor dat ook zij alle meetings – online of offline – kunnen bijwonen.
- De toegankelijkheid voor mensen met een verstandelijke beperking of psychische kwetsbaarheid. Zorg dat bijeenkomsten te begrijpen zijn voor deze doelgroep. Dat zit 'm ook in taalgebruik. (zie ook punt 3 hieronder).
- Aandacht voor taalgebruik dat als stigmatiserend en discriminerend kan worden ervaren. Probeer termen als 'de daklozen' te vermijden, maar gebruik bijvoorbeeld 'dak- en thuisloze jongeren' en gebruik de juiste voornaamwoorden voor deelnemers aan het proces;
- Meerdere mogelijkheden om input te leveren tijdens het besluitvormingsproces. Bijvoorbeeld online-reactiemogelijkheden, bijeenkomsten, interviews, co-creatiesessies en geschreven feedback op stukken.

Voorbeeld uit de praktijk

Jongerenpanel de Derde Kamer werkte afgelopen jaar mee aan het 'Wat Werkt Dossier Jongerendakloosheid' van Movisie. We kozen hierin voor verschillende vormen van participatie. Een aantal jongeren las het dossier van A tot Z en gaf uitvoerig feedback aan de onderzoekers. Ook organiseerden we twee live meetings met creatieve werkvormen waarbij jongeren die minder talig zijn op de diverse thema's input konden leveren. Tot slot checkten we in het eindstadium alle quotes en input individueel via whatsapp én in een online meeting met een deel van het panel, zodat al hun input goed verwerkt werd in het eindresultaat. Deze vormen van participatie leidden ertoe dat de jongeren en wetenschappers naast elkaar als gelijkwaardig expert bijdroegen aan het dossier.

3. Is er voldoende informatie verstrekt?

Je hebt voldoende informatie nodig om zinvol te kunnen deelnemen aan een proces. Het recht op informatie is dan ook intrinsiek verbonden aan het recht op participatie (zie p.2). Dit betekent in ieder geval het volgende:

- Alle belangrijke informatie wordt gedeeld met alle spelers in het proces. Als bepaalde informatie niet wordt verstrekt, dan is het goed om daar een reden voor te geven. Er zijn maar weinig situaties denkbaar waarin informatie niet wordt gedeeld in een proces van coproduceren.

- De informatie is toegankelijk. Dat wil zeggen: gratis beschikbaar, verstuurd in een toegankelijk format en te raadplegen op een toegankelijke plek. Hou hierbij rekening met een beperkte beschikbaarheid van digitale middelen en beperkingen (zoals slechthoortheid).
- De informatie is begrijpelijk. Vermijd ambtelijk taalgebruik zoveel mogelijk. Hou ook rekening met de lengte en hoeveelheid van informatie. Bedenk ook altijd hoe informatie het best overgebracht kan worden. Infographics, beelden en filmpjes zijn soms passender dan (enkel) geschreven stukken. Veel jongeren met ervaringskennis, ook met de ondersteuning van onafhankelijke belangenbehartigers, kunnen niet grote hoeveelheden tekst tot zich nemen. Zorg desnoods voor goede samenvattingen.
- Wees duidelijk over wat je verwacht van de jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers wanneer informatie wordt verstuurd.
- De informatie wordt tijdig rondgestuurd. Zo kunnen jongeren met ervaringskennis eventuele onduidelijkheden bespreken met de onafhankelijke belangenbehartigers. En is er voldoende tijd om de informatie met de achterban te delen en input op te halen.

4. Is het proces voldoende flexibel?

De situatie waarin jongeren zitten, heeft invloed op de manier waarop ze participeren. Hun agenda ziet er waarschijnlijk anders uit dan die van ambtenaren. Sommige jongeren studeren of werken, hebben doordeweeks afspraken met zorgpartners of hanteren een ander dag- en nachtritme. Ook mentale problemen hebben invloed op hun deelname. Vaak is hun spanningsboog hierdoor een stuk korter.

Het is handig om hiermee rekening te houden tijdens het beleidsproces, zodat hun deelname zoveel mogelijk oplevert. Probeer bijeenkomsten daarom niet te vroeg te plannen en hou rekening met de lengte ervan. Beleidsmedewerkers zijn doorgaans flink getraind in lang en inhoudelijk vergaderen, maar hiermee haal je niet het beste uit de jongeren met ervaringskennis. Het beste is om samen met de onafhankelijke belangenbehartiger de bijeenkomst in te richten, zodat die aansluit bij de manier van denken en werken van jongeren.

Verder kun je jongeren op hun gemak stellen door voorafgaand aan de bijeenkomst te vertellen dat er altijd ruimte is om even pauze te nemen. En dat ze altijd mogen aangeven als ze een bepaalde wending van het gesprek niet prettig vinden. Alle input en diversiteit wordt gewaardeerd. Dit soort spelregels zorgen voor meer flexibiliteit in een meeting en maakt dat mensen zich makkelijker kwetsbaar durven op te stellen.

“Ik vind het altijd fantastisch om mee te doen met brainstormsessies over beleid. En soms trek ik het dan toch niet meer. Dan ga ik gewoon weg. Ik zeg netjes dat m'n hoofd vol zit en ik het gevoel heb dat ik niet meer kan bijdragen. Het is altijd heel fijn dat daar nooit moeilijk over gedaan wordt. Ik heb zelfs al meerdere keren appjes gekregen van beleidsmedewerkers die zeggen dat ze nog wat van mij kunnen leren als het over grenzen aangeven gaat!”

*Ashley
(ervaringsdeskundige)*

5. Is er voldoende budget?

Een realistisch budget zorgt voor meer draagvlak en een betere ondersteuning van jongeren met ervaringskennis. Betekenisvolle participatie vraagt namelijk veel van alle betrokkenen. De deelnemers zijn voor een bepaalde periode intensief betrokken bij het proces, en dat kost tijd. Daarnaast worden er misschien ook kosten gemaakt voor vervoer en laptops. Een eerlijke vergoeding zorgt daarom voor meer waardering onder jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers. Vooral bij jongeren kan het hun toewijding aan het proces versterken.

Een andere oplossing is om budget vrij te maken waarmee onafhankelijke belangenbehartigers de jongeren met ervaringskennis (tijdelijk) in dienst kunnen nemen. In ieder geval gedurende het gehele proces.

Aandachtspunten per fase van het beleidsproces

Naast de vijf belangrijkste elementen voor betekenisvolle participatie, zijn er ook per fase specifieke aandachtspunten. Deze zetten we hieronder op een rij:

Voor het besluitvormingsproces

- Maak bij de start duidelijk welke spelers betrokken zijn bij het proces, en wie er eindverantwoordelijk is. Het is raadzaam om iedereen aan tafel te hebben bij de aftrap, en idealiter ook daarna. Zo is het voor alle betrokkenen helder welke input van wie afkomstig is. Leg ook goed uit wie er nog meer meelezen en -beslissen. Dat kan bijvoorbeeld een andere afdeling binnen de gemeente zijn die een document moet goedkeuren.

- Communiceer van tevoren goed hoe het beleidsproces eruitziet, van begin tot eind. Wat kunnen deelnemers verwachten? Denk aan doorlooptijd, data en tijden van bijeenkomsten, de mogelijkheden van participatie en bij welke overheidsfunctionaris de deelnemers terecht kunnen met vragen en opmerkingen over het proces.
- Wil je een agenda opstellen met onderwerpen om te bespreken? Vraag dan ook de jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers om input. Zo worden hun prioriteiten en behoeften ook meegenomen in de bijeenkomsten.
- Wil je het proces laten faciliteren door een externe partij? Betrek de jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers dan bij de opdrachtformulering en werving van deze partij. Dit is namelijk onderdeel van het beleidsproces.
- Zorg dat de informatie over het besluitvormingsproces helder is. Wie gaat waarover? En wanneer worden beslissingen genomen? Wanneer en waar kan je nog aanvullingen doen of bezwaar maken tegen besluiten? Zo is het makkelijker om de verwachtingen over en weer te managen.
- In principe liggen alle beleidsopties op tafel om te bespreken. Dit betekent ook dat de gemeente nog geen formele acties heeft ondernomen die sommige opties in de weg staan. We weten dat ambtenaren ook te maken hebben met externe factoren die het proces beïnvloeden vanaf het begin. Het is belangrijk om daarover transparant te zijn.

Tijdens het besluitvormingsproces

In deze fase van het proces werken alle betrokkenen samen naar een beleidsstuk toe. Hierbij zijn een aantal zaken belangrijk:

- Nieuwe (en bewerkte) documenten zijn direct beschikbaar.
- Er is voldoende tijd voor (dreigend) dakloze mensen en hun belangenbehartigers om input te leveren in de stappen in het proces.
- Betekenisvolle participatie betekent in ieder geval coproduceren. Dat betekent niet dat alle aangedragen punten kunnen worden ingewilligd. Bovendien kunnen er tegenstrijdige punten worden ingebracht door jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers. Het is wel cruciaal dat gemaakte keuzes goed worden onderbouwd en uitgelegd.

Na het besluitvormingsproces

We spreken over het einde van het besluitvormingsproces als de wethouder of een ander bewindspersoon het beleidsstuk definitief goedkeurt en het document naar de Tweede Kamer of Gemeenteraad gaat. In deze fase zijn een aantal zaken belangrijk:

- Zorg voor een heldere communicatie over de uitkomst van het besluitvormingsproces, inclusief informatie over de redenen voor bepaalde besluiten. Het is cruciaal om aan te geven waarom zaken wel en niet zijn meegenomen. Dit helpt jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke

belangenbehartigers te bepalen hoe ze zich, goed onderbouwd, moeten verhouden tot het beleid. Willen ze het beleid steunen of zien ze nog te veel problemen? Als er tijdens het proces echt sprake is geweest van coproductie, is de kans groot dat hun houding positief is ten opzichte van het beleid.

- Het kan zijn dat ervaringskenners en onafhankelijk belangenbehartigers toch niet (volledig) achter het eindresultaat staan. Maak duidelijk dat het hen vrij is om kritisch te blijven richting bestuur of media en verken hoe je hun signalen kan gebruiken bij het monitoren van het beleid.
- Evalueer het proces samen met de jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers. Richt je in de evaluatie op: wat leerden we van elkaar en wat kunnen we nog leren?
- Nadenken over monitoring gebeurt al tijdens het proces en is intrinsiek onderdeel van het beleid. Als het beleid uiteindelijk wordt goedgekeurd, moet het monitoringsproces worden ingericht. Ook dit proces is goed om samen te doen met jongeren met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers. Welke rol kunnen zij spelen in de monitoring van het beleid? Hoe kunnen zij signalen uit de praktijk delen? En hoe ga je daar zorgvuldig mee om? Voor het vormgeven van het monitoringsproces kun je veel van de richtlijnen uit deze handleiding gebruiken.

Tot slot: een checklist

Met bovenstaande handleiding hopen we je als beleidsmaker voldoende houvast te bieden, wanneer je een samenwerking met mensen met ervaringskennis betekenisvol wilt vormgeven. We sluiten af met een checklist die je altijd kan gebruiken om te checken of je op de goede weg bent.

- Maak voor jezelf helder waar je staat in het beleidsproces en hoe je jongeren met ervaringskennis en belangenbehartigers vanaf nu kunt betrekken. Bedenk (samen met de onafhankelijke belangenbehartigers) op welke verschillende manieren en momenten ervaringskenners kunnen bijdragen.
- Bedenk welke invloed ervaringskenners en belangenbehartigers hebben op het eindresultaat. Dit is belangrijk om met ze te bespreken om de verwachtingen vanaf het eerste contact goed te managen.
- Bekijk of je met de betrokken mensen met ervaringskennis genoeg diverse input ophaalt.
- Zorg dat de ervaringskenners ondersteund worden door een onafhankelijke belangenbehartiger, zodat zij veilig en optimaal kunnen participeren.
- Bedenk voor elke vorm van participatie een passende beloning voor zowel de ervaringskenners als de belangenbehartiger. En spreek waardering uit voor hun deelname.
- Maak goede afspraken over informatiedeling, terugkoppeling van (tussentijdse) resultaten en besluiten. Zorg voor ruimte om het proces tussentijds bij te stellen als ervaringskenners of nieuwe inzichten hierom vragen.
- En als laatste: stel je open voor nieuwe inzichten en leefwerelden. Vier de successen en leer van het hele proces. Zo maak je samenwerken met ervaringskenners en belangenbehartigers niet alleen heel nuttig, maar ook leuk!

We wensen je veel plezier en succes! Heb je naar aanleiding van deze handleiding vragen? Stel ze gerust via info@samenthuis2030.nl